

היחס בין עם ישראל לא"י

עו"ר ח"א, עמ' מ: "והיה כי יביאך ד' אל ארץ הכנעני, כאשר נשבע לך ולאבותיך ונתנה לך" (שמות, יג, יא).

ארץ ישראל יש לה הסגולות החיות העליונות, של יסוד הקדושה היותר עליונה המתגלה בעולם, שיש בכחה להפך את התכנן היותר רע והיותר מקולקל (אולי צ"ל מקולל) לטובה ולברכה. לפיכך שם הארץ היא כנען, האיש המקולקל והמקולל, אוצר הכיעור והזוהמה והשפלות האנושית, וכל אלה הנטיות השפלות נטעו באנושיות, מפני שיש אוצר חיים נעלה מאד גנוז בה דוקא, אוצר אור שבמטמוני החשך, ורק הכח הנעלה, הנובע מיסוד האורה העליונה, יסוד שבועת עולמים בדבר ד', המוטבע בסגולת הארץ הפנימית, העלול להתגלות רק ע"י עם ד', הממשיכים את יסוד קדושתם מאבות העולם עד דור אחרון, זהו היסוד הבסיסי לבחירה הנפלאה של העם ושל הארץ יחדיו, המקושר מאד ביסוד התולדתי התכוני ההולך ומופיע בחיים הדוריים, לארץ ולדורים עליה (ברכת יוצר אור). ע"פ ברית ושבועה. ועל כן נאמרה הקדמה זו של פסוק זה בכל פרטיותה: "והיה כי יביאך ד' אל ארץ הכנעני", וההבאה שמה הרי היא "כאשר נשבע לך, ולאבותיך", התכנן היסודי שהונח בתכונת סגולת הארץ באפן בלתי משתנה בעצם, להיות לה קשר רוחני אמיץ עם האבות והבנים יחדו, והיחס של הכנעניות של הארץ כולה, - מסר "ונתנה לך", בכחך למזוג, להפכו ולהעלותו אל מרום הקודש, "להוציא ממסגר אסיר" (ישעיה, מב, ז).

שם, עמ' רג-רד: "ויעמידה ליעקב לחק, לישראל ברית עולם" (דברי הימים א, טז, יז). החק המוטבע בעצם הדבר המתהווה, הוא נותן לו את הבטחה של העמדה התדירית, שהיא קשורה בדבר עצמי, שהוא יותר איתן מהקשר של דבר מקרי. את קדושתה של ארץ ישראל, בסגולותיה הפנימיות, התאים הי"ת עם הטבע הרוחני העצמי היסודי של האומה. ותכונת הטבע הקיים נחתמה בזה ביסוד הקדש של אב האומה הפרטי, המיוחד לה בלא שתוף של אחרים כלל, זהו יעקב. "ויעמידה ליעקב לחק". זאת השבועה, המקושרת עם הארץ, נעשתה לתכונה עצמית קבועה בנפשו של יעקב, שממנו עבר הדבר, במהלך הדורות, להיות קשר נצחי לאומה כולה, לישראל, עם ארץ חמדתו, אשר אהבת נצח אליה חרותה על לוח לבם, אשר לעדי עד היא קימת. "לישראל ברית עולם".

"לאמר לך אתן ארץ כנען, חבל נחלתכם" (שם, יח). ארץ ישראל היא מתאימה לכנסת ישראל בכללותה, לדורותיה, לעד ולעולמי עולמים, ועם זה היא מתאימה ג"כ לחייהם של כל הפרטים, של כל יחיד ויחיד מישראל, לפי ערכו, לפי מדתו ומהותו בעצמיותו. וההתאמה היא כ"כ מדויקת, עד שאפילו המידה והשיעור של א"י, בין בכללותה ובין ביחס להמגיע ממנה לכל אחד ואחד מישראל, לכל הדורות ולכל הזמנים, הכל הוא מתאים בכוון העליון מיד ד' נותן ארץ חמדתו לעם קדשו. וזאת היא האמרה הקדושה, האמורה כאן, "לאמר", המתחילה בלשון יחיד ופרטי, "לך אתן ארץ כנען", ומסיימת בלשון רבים וכוללת בתוך זה ג"כ את הקישור הנצחי מצד אחד, ואת התכונה המדודה, ביחס להשיעור המפורט והכללי מצד השני, "חבל נחלתכם", שיעור מדוד, "חבלים נפלו לי בנעמים" (תהילים טז, ו). וקשר נצחי לעדי עד, "נחלה שאין לה הפסק" (ר"ה י"ב): "אף נחלת שפרה עלי" (שם). "חבל נחלתכם".

"בהיותכם מתי מספר, כמעט, וגרים בה" (שם, יט). קשר הקדש של ישראל עם ארצו הקדושה אינו דומה לקשר טבעי, שכל עם ולשון מתקשר על ידו אל ארצו. הקשר הטבעי הוא מתפתח רק במשך זמן רב, ע"י המון מאורעות, ע"י עם רב ועצום שמתכנס יחד לדור באיזו ארץ בתור ישיבת קבע, ואז מתחילה איזו חבה הסתורית, הבאה מתוך התרגלות לפעם בלבבות הדורות הבאים, וקשר רוחני מתהווה בין העם והארץ. מה שאין כן הקשר האלהי ממקור הקדש, שנתקשרה כנסת ישראל בקדושת ארץ חמדה, שהתחיל החותם הקדוש הזה להיות מבליט "בהיותכם מתי מספר", ובזמן קצר ותכוף, יחד עם הופיעם בארץ, ועוד קודם לכניסתם, ע"י ההערה האלהית העליונה, ובהיותם יושבים בתוכה לא ישיבה קבועה כ"א בתור גרים, ששום דבר שיסודו בטבע לא עזר לקשר הזה, שהופיע בתור יצירה אלהית, בדבר ד' וברית קדשו, בחק שבועת עולם, אשר הוא אמר ויהי. "בהיותכם מתי מספר, כמעט, וגרים בה".

שם ח"ב, עמ' פג: "לסיחון מלך האמורי, ולעוג מלך הבשן, ולכל ממלכות כנען: ונתן ארצם לנחלה, נחלה לישראל עמו" (תהילים, קלה, יא-יב).

שני חסדים גדולים עשה הקב"ה, בלקיחת א"י מידי העמים, שהיו מחזיקים בה סיחון מלך האמורי, ועוג מלך הבשן, בעבר הירדן, וכל ממלכות כנען בעיקר א"י. החסד הראשון הוא עצם העתקת הרשות, שגלקחה הארץ מהם בהשגחת השם יתברך, ונקבעה לנחלה, "שאין לה הפסק" (ר"ה י"ב). שלא היה זה כיבוש זמני, שאח"כ הוא מתבטל ובא לידי אחרים, אלא שנתן ארצם נחלה קבועה. והחסד השני הוא מה שהטביע הקב"ה בסגולת הארץ הקדושה, שמצד קדושתה איננה ראויה לשום עם מאומות העולם, כי אם לישראל, "נחלה לישראל עמו".